

ПЕДАГОГІЧНІ НАУКИ

УДК 378.147

Н. А. Гусятинська,
доктор технічних наук, професор, завідувач кафедри;

Т. М. Чорна,
кандидат технічних наук, доцент
(Національний університет державної податкової служби України, м. Ірпінь)
ngusyatinaska@ukr.net, chornayat@i.ua

АКТУАЛЬНІСТЬ ВПРОВАДЖЕННЯ МЕТОДІВ АКТИВНОГО НАВЧАННЯ В ПРОЦЕСІ ФОРМУВАННЯ КУЛЬТУРИ БЕЗПЕКИ ФАХІВЦІВ

У статті наведено результати аналізу основних підходів до викладання у вищій школі, зокрема: об'єктно-орієнтованого, суб'єктно-діяльнісного, ситуаційно-проблемного та компетентнісного, розглянуто теоретичні аспекти та передумови застосування методів активного навчання під час викладання комплексу дисциплін, пов'язаних з безпекою, а також визначено роль науково-дослідної діяльності у формуванні культури безпеки у студентів вищих навчальних закладів економіко-правового спрямування.

Ключові слова: педагогічні підходи, методи активного навчання, науково-дослідна діяльність, підготовка фахівців.

Постановка проблеми. Сучасний етап розвитку цивілізації тісно пов'язаний із глобалізацією, науково-технічним прогресом, інформатизацією всіх сфер життя й діяльності суспільства, а також посиленням техногенного навантаження на навколишнє природне середовище. Перераховані фактори чинять значний вплив на ситуацію у сфері безпеки, наслідком чого є формування нових ризиків та загроз для людства. Наразі для забезпечення як особистої, так і національної безпеки не достатньо лише реалізації заходів нормативно-правового, організаційно-технічного та освітнього характеру. Все більш актуальним постає завдання щодо формування нового світогляду, системи цінностей та ідеалів кожної окремої особистості з метою створення суспільства безпечного типу.

Таким чином, наразі серед першочергових завдань щодо створення безпечного середовища, на перший план повинно виходити навчання та виховання висококваліфікованих спеціалістів зі свідомим ставленням до небезпек, здатних приймати адекватні рішення, спрямовані на організацію не лише індивідуальної безпеки, але й колективу людей. Відповідна компетентність у населення формується в результаті навчання та набуття досвіду на всіх етапах освіти та практичної діяльності.

Метою статті є аналіз сучасних підходів до викладання у вищій школі в контексті впровадження методів активного навчання, а також визначення їх ролі під час формування культури безпеки студентів вищих навчальних закладів економіко-правового спрямування.

Аналіз публікацій. У статті 41 Кодексу цивільного захисту України визначено, що "культура безпеки життєдіяльності населення – це сукупність цінностей, стандартів, моральних норм і норм поведінки, спрямованих на підтримання самодисципліни як способу підвищення рівня безпеки".

Фахівцями виокремлено складові культури безпеки трьох рівнів: 1) індивідуальний (світогляд, норми поведінки, індивідуальні цінності і підготовленість людини у сфері безпеки життєдіяльності); 2) колективний (корпоративні цінності, професійна етика та мораль, підготовленість персоналу у сфері безпеки); 3) суспільний (традиції безпечної поведінки, суспільні цінності, підготовленість всього населення у сфері безпеки життєдіяльності) [1].

Практичному застосуванню активних методів навчання у вищих навчальних закладах присвячені праці А. Вербицького, В. Лозової, В. Комарова, А. Смолкіна та інших. Аналіз численних публікацій свідчить про актуальність застосування зазначених методів навчання для досягнення рівня сучасних вимог освітніх стандартів.

Виклад основного матеріалу. Вищі навчальні заклади є провідною ланкою в системі формування у населення комплексу знань і вмінь у сфері безпеки, оскільки саме рівень освіти та інформованості значною мірою визначає рівень культури безпеки особистості.

Варто зазначити, що викладання дисциплін, пов'язаних з безпекою, у навчальних закладах економіко-правового спрямування має певні особливості, порівняно з технічними ВНЗ. Так, студенти технічних напрямів підготовки поглиблено вивчають фізику, хімію та ряд інших дисциплін, які разом з нормативними дисциплінами – "Безпека життєдіяльності", "Основи охорони праці", "Екологія", "Цивільний захист", є підґрунтям для формування загальної грамотності стосовно розуміння сутності та

природи небезпек, що загрожують людині в процесі її життя й діяльності. Разом з тим, в циклах гуманітарної та соціально-економічної, а також природничо-наукової та загальноекономічної підготовки в освітньо-професійних планах підготовки фахівців в галузях знань економічного та правового спрямування всіх освітньо-кваліфікаційних рівнів, кількість дисциплін, що формують культуру безпеки, та частка навчальних годин, відведених на їх вивчення, є досить незначною. В таких умовах важливим завданням викладачів при підготовці фахівців економіко-правового профілю є пошук дієвих шляхів, методів та засобів активізації освітньої діяльності з метою формування у студентів засад світогляду, орієнтованого на безпечну життєдіяльність та створення безпечних і здорових умов праці.

Для вітчизняної вищої школи традиційним підходом до викладання є *об'єктно-орієнтований підхід* (коли для вивчення пропонуються здебільшого об'єкти та явища навколишнього світу, а не проблеми). Але варто наголосити, що такий підхід показує низьку ефективність, оскільки не сприяє системному вирішенню проблем, що виникають у різних сферах життя й діяльності людини.

Формування у студентів не лише уміння розв'язувати професійно-орієнтовані завдання, а й готовності до прийняття відповідальних рішень, здатності до творчого рівня власної професійної діяльності забезпечується застосуванням *суб'єктно-діяльнісного підходу* [2]. Зазначений підхід дозволяє перетворити студента з об'єкта на суб'єкта навчання, створити максимально сприятливі умови для розвитку й розкриття його здібностей, орієнтує не тільки на засвоєння знань, але й на способи цього засвоєння, мислення й діяльності, на розвиток пізнавальних сил і творчого потенціалу студента. Проте, зважаючи на особливості дисциплін, передбачених навчальними планами підготовки фахівців економічного й правового спрямування, та загальні тенденції щодо скорочення обсягу аудиторних занять і збільшення часу, що відводиться на самостійну роботу студента, цей підхід на практиці досить складно реалізувати.

Активному *ситуаційно-проблемному підходу*, заснованому на навчанні шляхом вирішення конкретних завдань, створенні навчальних ситуацій на основі фактів з реального життя, відведене окреме місце в педагогічній практиці. Перевагами такого підходу є не тільки отримання знань і формування практичних навичок, але й розвиток системи цінностей студентів, професійних позицій, життєвих установок, своєрідного професійного світовідчуття. Такий підхід дозволяє застосувати теоретичні знання для вирішення практичних завдань, сприяє розвитку у студентів самостійного мислення, уміння вислуховувати й враховувати альтернативну точку зору, аргументовано висловлювати свою, працювати в команді, знаходити найбільш раціональне рішення конкретної проблеми.

Враховуючи світові тенденції, вища школа України послідовно переходить на використання стандартів вищої освіти "третього покоління", в основу розроблення яких покладено *компетентнісний підхід*, як один із нових концептуальних орієнтирів, напрямів розвитку змісту освіти в Україні та розвинених країнах світу. Створення нових вітчизняних стандартів вищої освіти на основі компетентнісного підходу та освітніх програм, які базуються на відображенні якісних результатів освітнього процесу шляхом визначення компетенцій, на думку вчених, дозволить забезпечити їх порівнянність із європейськими освітніми системами; зміцнення позицій вищої освіти України в загальноєвропейському освітньому та дослідницькому просторі; орієнтацію вищої освіти на запити економіки й ринків праці, а також підвищити адаптованість випускників ВНЗ до життєдіяльності [3]. Особливістю зазначеного підходу є створення нової моделі освіти, яка, ґрунтуючись на результатах навчання, забезпечує регулювання саморозвитку студентів, викладачів, системи вищої освіти в цілому [4]. Можна стверджувати, що компетентнісний підхід узагальнює найкращі риси перерахованих вище педагогічних підходів і характеризується чітко визначеною спрямованістю на досягнення високих результатів освітньої діяльності у кожній конкретній галузі знань.

Провідну роль у реалізації компетентнісного підходу у вищій освіті відіграють методи активного навчання, під якими розуміють способи організації педагогічного процесу у ВНЗ, що максимально активізують діяльність і студентів, і викладачів, стимулюють їх до виявлення активності й самостійності, потреб самореалізації та саморозвитку [5; 6]. Зазначені методи ґрунтуються на підтриманні діалогу як між викладачем і студентами, так і між самими студентами; розвитку комунікативних здібностей у процесі діалогу; умінні колективно вирішувати поставлені завдання; розвитку мови студентів тощо [5].

Методи активного навчання для вищих навчальних закладів поділяють на імітаційні й неімітаційні. *Імітаційні методи* – форми проведення занять, у яких навчально-пізнавальна діяльність побудована на імітації професійної діяльності. Розрізняють ігрові (ділові ігри, ділове проектування) й неігрові імітаційні методи (аналіз конкретних ситуацій, вирішення ситуаційних завдань). *Неімітаційні методи* – способи активізації пізнавальної діяльності на лекційних заняттях [7].

Серед переваг методів активного навчання варто відзначити наступні: прискорення процесу соціально-психологічної адаптації студентів; сприяння розвитку як професійних, так і особистісних знань і вмінь; виховання у всіх учасників навчального процесу (і викладачів, і студентів) таких якостей як: інноваційність, нетрадиційність, альтернативність, неординарність; формування логічного мислення; підвищення активності, креативності; подолання скутості й нерішучості; формування навиків професійного спілкування.

Як правило, викладання дисциплін, пов'язаних з безпекою, у вищих навчальних закладах забезпечується спеціалізованими кафедрами. Так, в Національному університеті державної податкової служби України викладання дисциплін, що є визначальними під час формування культури безпеки майбутніх фахівців – "Безпека життєдіяльності", "Основи охорони праці", "Екологія", "Охорона праці в галузі", "Цивільний захист", для всіх напрямів підготовки забезпечує кафедра техногенно-екологічної безпеки. Крім того, за кафедрою закріплена дисципліна "Системи промислових технологій в галузях економіки", передбачена навчальними планами підготовки бакалаврів у галузі знань 0305 "Економіка і підприємництво", 0306 "Менеджмент і адміністрування".

Оскільки кожна із зазначених дисциплін, що викладаються кафедрою, є невід'ємною складовою єдиного комплексу, спрямованого на формування культури безпеки особистості, то це створює передумови для впровадження методів активного навчання на основі ступеневої схеми вивчення вказаних дисциплін. Це пов'язано, насамперед, з тим, що усвідомлення необхідності засвоєння знань та набуття навиків з таких дисциплін як "Цивільний захист" та "Охорона праці в галузі" приходить до майбутніх фахівців лише після отримання базових знань у сфері безпеки життєдіяльності, набуття стійких уявлень про характер та особливості технологічних процесів, специфіку роботи підприємств, на яких в подальшому працюватимуть випускники. Тільки в такому випадку можна бути впевненим, що майбутній керівник після закінчення навчального закладу матиме достатній рівень теоретичної та практичної підготовки, необхідний для забезпечення як особистої безпеки, так і збереження життя та здоров'я колективу в будь-яких ситуаціях, в тому числі й екстремальних.

Так, основними завданнями під час викладання дисципліни "Безпека життєдіяльності" у ВНЗ є формування основ культури людини щодо безпеки, її відповідних моральних цінностей, поглядів, поведінки; правильної соціальної позиції щодо власної безпеки, мотивація безпечної поведінки в побуті, на виробництві. Зазначена дисципліна має на меті забезпечити загальну грамотність у сфері безпеки і виступає науково-методичним фундаментом для подальшого вивчення всіх, без винятку, спеціальних дисциплін тощо.

Викладання курсу "Екологія" спрямоване на формування екологічної культури особистості, набуття знань щодо антропогенного впливу на довкілля та його нормування, раціонального природокористування та охорони навколишнього природного середовища. Розуміння екологічних пріоритетів забезпечення сталого розвитку дозволить фахівцям ефективно вирішувати існуючі екологічні проблеми на різних рівнях, що сприятиме покращенню стану навколишнього середовища та гармонійному розвитку людини й суспільства в цілому.

Формування у майбутніх фахівців умінь та компетенцій, необхідних для забезпечення ефективного функціонування системи управління охороною праці та покращення умов праці з урахуванням досягнень науково-технічного прогресу та міжнародного досвіду в конкретній галузі, відбувається під час вивчення дисциплін "Основи охорони праці" та "Охорона праці в галузі". Опанування зазначеними дисциплінами створює передумови для збереження здоров'я і працездатності працівників у виробничих умовах за рахунок ефективного працезахоронного менеджменту та формування почуття відповідальності в посадових осіб і фахівців за колективну та власну безпеку.

Актуальність введення нормативної дисципліни "Цивільний захист" в навчальні плани підготовки студентів освітньо-кваліфікаційного рівня "спеціаліст" та "магістр" за спеціальностями економічного та правового профілю обумовлена тим, що нинішні студенти в майбутньому – потенційні керівники підприємств, організацій та інших об'єктів, а, отже, – начальники цивільного захисту. Незалежно від профілю спеціальності вони повинні володіти комплексом знань та вмінь щодо вирішення завдань цивільного захисту у випадку виникнення надзвичайних ситуацій місцевого й об'єктового рівнів, мати ґрунтовні знання з профілактики надзвичайних ситуацій, надзвичайних подій, нещасних випадків тощо.

Основною метою під час вивчення дисципліни "Системи промислових технологій в галузях економіки" є надання студентам II-III курсів основ знань технологічних прийомів у найважливіших галузях економіки з врахуванням сучасних вимог щодо управління якістю, безпеки продукції та виробництва в цілому. Ознайомлення з особливостями технологічних процесів різних виробництв дозволить майбутнім фахівцям здійснювати комплексний аналіз виробництва з точки зору потенційної небезпеки його впливу на працівників та навколишнє природне середовище. Результати такого аналізу є підставою для прийняття управлінських рішень у сфері забезпечення належних і здорових умов праці, захисту персоналу та матеріальних цінностей об'єкта господарювання в надзвичайних ситуаціях тощо.

Таким чином, вивчення студентами вищих навчальних закладів зазначених дисциплін, кожна з яких пов'язана з безпекою людини у різних сферах життя й діяльності, забезпечує системне формування культури безпеки майбутнього фахівця. Підвищення ефективності засвоєння необхідних знань та формування практичних навичок у сфері безпеки досягається за рахунок впровадження сучасних підходів до викладання, інноваційних методів навчання тощо.

Найбільш ефективним підходом до реалізації завдання формування основ культури безпеки майбутніх фахівців у ВНЗ економіко-правового спрямування, на нашу думку, є компетентнісний підхід, оскільки він забезпечує не лише засвоєння студентами теоретичних знань, але й сприяє розвитку

аналітичного, системного мислення, креативності, здатності працювати в команді та швидко орієнтуватися в мінливих умовах сучасного життя й діяльності, формує вміння висловлювати власну точку зору, приймати раціональні управлінські рішення, визначає професійні інтереси тощо.

Практична реалізація зазначеного вище педагогічного підходу здійснюється викладачами кафедри шляхом застосування методів активного навчання, зокрема проблемних лекцій, дискусій, ділових ігор, аналізу конкретних професійних ситуацій, дослідницької діяльності та ряду інших. Серед зазначених методів провідну роль відіграє залучення студентів до науково-дослідної роботи, оскільки такий вид активного навчання дозволяє студентові не лише системно вивчити об'єкт дослідження, але й ознайомитися з поглядами інших дослідників, сформулювати та висловити власну точку зору щодо проблемних питань під час колективного обговорення.

З метою активізації пізнавальної діяльності молоді на кафедрі діє науковий клуб "ЕКО" та науковий гурток "Innovation". Залучення студентів до наукової діяльності дозволяє забезпечити максимально повне засвоєння програмного навчального матеріалу та поглиблення знань з дисциплін, що вивчаються, а також ознайомити молодь з науково-пізнавальною методологією, розвинути наукове мислення й аналітичні здібності, розширити світогляд та ерудицію.

Участь у науковому клубі та науковому гуртку передбачає такі форми діяльності студентів: підготовка матеріалів та виступ з доповідями щодо проблемних питань у сфері техногенно-екологічної безпеки держави на наукових комунікативних заходах в університеті, інших навчальних закладах і установах України та за її межами; організація разом з науковим товариством студентів (курсантів) конференцій, наукових семінарів і олімпіад з дисциплін кафедри; проведення дискусій з наукових проблем, "круглих столів", ділових ігор; організація зустрічей з науковцями; співробітництво з органами державного управління, місцевого самоврядування у сфері наукових інтересів членів клубу та гуртка.

Залучення студентської молоді до науково-дослідницької діяльності сприяє набуттю навиків роботи з великими масивами інформації, а також вмінь адекватно сприймати події й реагувати на ситуацію, зберігати увагу й спостережливість, знаходити власні помилки та шляхи їх корегування, розвитку аналітичних здібностей. Зазначені вміння виступають підґрунтям для здійснення в подальшій професійній діяльності оцінки умов середовища як щодо особистої безпеки, так і безпеки трудового колективу, суспільства, проведення моніторингу небезпечних ситуацій та обґрунтування й впровадження підходів, способів і засобів збереження життя, здоров'я та захисту персоналу в умовах загрози й виникнення небезпечних подій та надзвичайних ситуацій.

Оскільки дисципліни кафедри мають тісні міжпредметні зв'язки, це дозволяє не лише інтегрувати наукові інтереси молоді в рамках узагальненої тематики, але й сприяє інтенсифікації дифузії знань в освітньому середовищі. Так, традиційним для кафедри техногенно-екологічної безпеки стало проведення науково-практичних конференцій студентів, аспірантів та молодих вчених "Стан БЖД, ОП та ЦЗ в сучасних умовах соціально-економічного розвитку України", "Техногенно-екологічна безпека України: стан та перспективи розвитку" різного статусу – як міжвузівських, так і всеукраїнських. Серед пріоритетних напрямків досліджень, що викликають найбільше зацікавлення, варто виокремити такі: екологічний менеджмент як складова сталого розвитку держави; економіко-правові засади охорони й раціонального використання природних ресурсів; формування екологічного світогляду, культури безпеки та здоров'я як чинник соціально-економічного розвитку країни; працеворонна діяльність як передумова техногенно-екологічної безпеки; сучасні промислові технології та охорона навколишнього природного середовища; роль цивільного захисту у збереженні життя та здоров'я населення, захисті довкілля та матеріально-технічних цінностей суспільства.

Перевагою таких конференцій є більш глибоке, комплексне осмислення проблемних питань, врахування різних точок зору на об'єкт обговорення, оскільки в рамках зазначених заходів відбувається діалог між студентами, науково-педагогічними працівниками, представниками наукових установ та організацій, промислових підприємств різних сфер діяльності, органів державного управління, громадських організацій тощо. Так, дискусії з представниками Інституту інноваційних технологій і змісту освіти МОН України, Українського центру профілактики і боротьби зі СНІДом МОЗ України, ПАТ "Київобленерго", екологічної компанії "РАДА" та інших підприємств, установ і організацій дозволяють студентам більш чітко усвідомити можливості застосування набутих знань та навичок у майбутній професійній діяльності.

Варто зазначити, що активність у здійсненні дослідницької діяльності і, особливо, участі в комунікативних заходах, в рамках тематики дисциплін, пов'язаних з безпекою людини, виявляють студенти різних освітньо-кваліфікаційних рівнів. Тісна співпраця, колективна взаємодія, робота в команді, отримання спільного результату й самоствердження як повноправного учасника спільного проекту сприяє підвищенню ефективності соціально-психологічної адаптації молоді, що є особливо актуальним для студентів молодших курсів.

Підготовка до публікації матеріалів досліджень за тематикою кафедральних конференцій сприяє формуванню у студентів таких якостей як виразність думки, послідовність міркування, переконливість,

вміння вибудовувати логічні схеми, виокремлювати причини явищ та їх можливі наслідки, робити висновки. Всі зазначені якості забезпечують здатність молоді швидко й правильно зорієнтуватися в умовах мінливого зовнішнього середовища, в тому числі, й під час виникнення небезпечних ситуацій, адекватно оцінити ймовірні загрози та прийняти грамотне рішення щодо вибору заходів та засобів захисту.

Варто зазначити, що під час проведення на кафедрі конференцій, семінарів, круглих столів, зустрічей з представниками наукових установ та промислових підприємств студенти залучаються не лише як безпосередні учасники з представленням результатів власних наукових досліджень, але й беруть активну участь в процесі організації та проведення зазначених комунікативних заходів. Це сприяє цільовому формуванню компетенцій у сфері культури безпеки, підвищенню активності, розвитку організаційних здібностей.

Таким чином, застосування методів активного навчання, зокрема залучення студентів до науково-дослідної діяльності, під час викладання циклу дисциплін, пов'язаних з безпекою, стимулює їх активну, креативну діяльність, дозволяє виявити найбільш обдарованих, створює умови для творчого зростання і, в цілому, є ефективним засобом якісної підготовки фахівців високої кваліфікації. Крім того, за рахунок формування та систематизації первинних навичок науково-дослідної роботи, а також вмінь щодо застосування на практиці результатів власних досліджень і досягнень науково-технічного прогресу, сприяє набуттю майбутніми фахівцями загальнокультурних та професійних компетенцій у сфері безпеки.

Висновки. Сучасні тенденції вищої освіти України вимагають перегляду підходів, змісту та технологій підготовки фахівців для різних сфер діяльності. Наразі в практиці викладання дисциплін, пов'язаних з безпекою, у вищих навчальних закладах перспективним є застосування компетентнісного підходу, який дозволяє готувати фахівців, здатних до швидкого реагування на постійно мінливі зовнішні чинники, спроможних приймати самостійні компетентні рішення, свідомо обирати адекватні способи і методи діяльності із широкого спектра альтернатив.

Процес формування культури безпеки студентів вищих навчальних закладів економіко-правового спрямування має певні особливості, пов'язані зі специфікою освітньо-професійних планів підготовки фахівців відповідного профілю, зокрема незначною часткою дисциплін, які є визначальними під час набуття знань і вмінь у сфері безпеки.

Підвищення ефективності освітньої діяльності у сфері формування культури безпеки студентської молоді в рамках компетентнісного підходу в Національному університеті державної податкової служби України забезпечується за рахунок широкого впровадження методів активного навчання, зокрема – залучення студентів до науково-дослідної діяльності. Використання таких методів навчання дозволяє активізувати мислення всіх учасників педагогічного процесу, розвивати партнерські стосунки, підвищувати результативність навчання у сфері безпеки не лише шляхом збільшення обсягів навчальної інформації, але й за рахунок глибини й швидкості її переробки, забезпечити високі результати виховання й навчання майбутніх фахівців. В цілому, це дозволяє сформувати в майбутнього фахівця культуру безпеки й ризик-орієнтоване мислення, пріоритетними для якого стають питання безпеки, захисту й збереження життя і здоров'я людини та якості навколишнього середовища.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

1. Проблеми впровадження культури безпеки в Україні: аналітична доповідь / [Ю. М. Скалецький, Д. С. Бірюков, О. О. Мартюшева, Л. Д. Яценко]. – К. : НІСД, 2012. – 56 с.
2. Кобилянський О. В. Компетентнісний підхід до вивчення безпеки життєдіяльності у вищій школі: [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.nbu.gov.ua/portal/soc_gum/znprk_ped/2010_16/e-Book/5_9.pdf
3. Волкова Н. Н. Профессиональная компетентность специалистов: критерии оценки / Н. Н. Волкова, Л. Б. Волошко. – Москва–Полтава : Техсервис, 2007. – 318 с.
4. Малицька О. В. Формування загальнозначущих компетенцій випускників ВНЗ у контексті Болонської декларації [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://library.uipa.kharkov.ua/library/documents/bolonproz/3/form_zag.htm
5. Вербицкий А. А. Активное обучение в высшей школе: контекстный подход: метод. пособие / А. А. Вербицкий. – М. : Высшая школа, 1991. – 207 с.
6. Рибалко Л. С. Методи активного навчання у вищій школі: [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://archive.nbu.gov.ua/portal/soc_gum/znphnpu_ped/2009_35/4.html
7. Смолкин А. М. Методы активного обучения / А. М. Смолкин. – М. : Высшая школа, 1991. – 176 с.

REFERENCES (TRANSLATED & TRANSLITERATED)

1. Problemi vprovadzhennya kulturi bezpeki v Ukraini: analitichna dopovid [Problems of implementation of safety culture in Ukraine: Analytical report] / [Yu. M. Skaletskiy, D. S. Biryukov, O. O. Martyusheva, L. D. Yatsenko]. – K. : NISD, 2012. – 56 s.
2. Kobilyanskiy O. V. Kompetentnisniy pidhid do vivchennya bezpeki zhittediyalnosti u vischiy shkoli [Competence approach to the study of life safety in high school] [Elektronniy resurs]. – Rezhim dostupu : http://www.nbu.gov.ua/portal/soc_gum/znprk_ped/2010_16/e-Book/5_9.pdf
3. Volkova N. N. Professionalnaya kompetentnost spetsialistov: kriterii otsenki [Professional competence of specialists: evaluation criterion] / N. N. Volkova, L. B. Voloshko. – Moskva–Poltava : Tehservis, 2007. – 318 s.

4. Malitska O. V. Formuvannya zagalnoznachuschih kompetentsiy vipusknikov VNZ u konteksti Bolonskoyi deklaratsiyi [Formation universally competencies of graduates in the context of the Bologna Declaration] [Elektronniy resurs]. – Rezhim dostupu : http://library.uipa.kharkov.ua/library/documents/bolonproz/3/form_zag.htm
5. Verbitskiy A. A. Aktivnoe obuchenie v vyishey shkole: kontekstnyiy podhod: metod. posobie [Active learning in higher education: the contextual approach: method. allowance] / A. A. Verbitskiy. – М. : Vysshaya shkola, 1991. – 207 s.
6. Ribalko L. S. Metodi aktivnogo navchannya u vischii shkoli [Methods of active learning in higher education] [Elektronniy resurs]. – Rezhim dostupu : http://archive.nbuv.gov.ua/portal/soc_gum/znpkhnpu_ped/2009_35/4.html
7. Smolkin A. M. Metody aktivnogo obucheniya [Active learning] / A. M. Smolkin. – М. : Vysshaya shkola, 1991. – 176 s.

Матеріал надійшов до редакції 6.02. 2014 р.

Гусятинская Н. А., Чорная Т. Н. Актуальность внедрения методов активного обучения в процессе формирования культуры безопасности специалистов

В статье приведены результаты анализа основных подходов к преподаванию в высшей школе, в частности: объектно-ориентированного, субъектно-деятельностного, ситуационно-проблемного и компетентностного, рассмотрены теоретические и практические аспекты и предпосылки применения методов активного обучения в процессе преподавания комплекса дисциплин, связанных с безопасностью, а также определена роль научно-исследовательской деятельности в формировании культуры безопасности у студентов высших учебных заведений экономико-правового направления.

Ключевые слова: педагогические подходы, методы активного обучения, научно-исследовательская деятельность, подготовка специалистов.

Gusyatinska N. A., Chorna T. M. Actuality of implementing active learning methods in the process of building a culture of safety professionals

Currently, among the priorities for creating a secure environment in the forefront must come education and training of highly qualified specialists with the conscious attitude to the dangers that can take appropriate decisions to organize not only the individual security, but also groups of people. The process of creating a culture of safety university students of economic and legal guidance has certain characteristics associated with the specific educational and vocational training specialists plan appropriate profile, including insignificant disciplines that are crucial in the acquisition of knowledge and skills in the field of security. This paper presents the results of the analysis of the main approaches to teaching in higher education, in particular object-oriented, subject-active, problem-situational and competency, the theoretical aspects and prerequisites for the use of active learning techniques in teaching complex safety-related subjects, and the role of research activities in building a culture of safety among students of higher educational institutions of economic and legal direction. It is shown that the use of this method of active learning as a research activity of students contributes to the future of professional culture of safety and risk-based thinking, what are the priorities for the security, protection and preservation of human life and health and environmental quality.

Key words: pedagogical approaches, active learning, scientific and research activities, training of specialists.